

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

Діброва А.Д.

“ ” 2022 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності

Протокол № 16 від “12” 05.2022 р.

Завідувач кафедри

Ільчук М.М.

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП фінанси, банківська справа та страхування

Негода Ю. В.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Біржовий фондовий ринок

спеціальність

072 Фінанси, банківська справа та страхування

освітня програма

Фінанси, банківська справа та страхування

Факультет

Економічний

Розробники:

доцент, к.е.н., доцент Кириченко Анастасія Володимирівна

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Біржовий фондовий ринок
(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>(Бакалавр)</i>	
Спеціальність	<i>072 Фінанси, банківська справа та страхування</i>	
Освітня програма	<i>Фінанси, банківська справа та страхування</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)		
Семестр		
Лекційні заняття		<i>2 год.</i>
Практичні, семінарські заняття		<i>год.</i>
Лабораторні заняття		<i>год.</i>
Самостійна робота		<i>118 год.</i>
Індивідуальні завдання		<i>год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни. Біржовий фондовий ринок як складова частина фінансового ринку сприяє акумулюванню капіталу для інвестицій у виробничу та соціальну сферу, структурній перебудові економіки, підвищенню добробуту громадян за рахунок володіння та вільного розпорядження цінними паперами, підготовленості населення до ринкових відносин. Український ринок цінних паперів тільки формується. Тому засвоєння складної механіки роботи з цінними паперами, чинними законами і правилами має велике значення для спеціалістів з бізнесу.

В результаті вивчення курсу «Біржовий фондовий ринок» студенти повинні

знати:

роль і значення фондового ринку в економіці країни, проблеми його функціонування; форми і методи регулювання; принципи і методи фінансового і технічного аналізу; особливості операцій з цінними паперами на українському фондовому ринку.

вміти:

оцінити інвестиційну привабливість цінних паперів, їх прибутковість, ліквідність; застосовувати знання для формування інвестиційного портфеля;

оцінювати рівень ризиків при формуванні інвестиційного портфеля
Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути готовим до засвоєння та застосування набутих знань.

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, аналізу та синтезу для прийняття обґрунтованих рішень для їх розв'язання

ЗК 5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 7. Здатність до гнучкого мислення та компетентного застосування набутих знань в практичній роботі за фахом та в повсякденному житті.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово.

ЗК 9. Навички використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК 11. Здатність презентувати результати проведених досліджень.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК 1. Здатність до економічного мислення на основі знань про економічну систему.

СК 2. Здатність до використання економічних знань щодо функціонування та управління розвитком суб'єктів господарювання.

СК 3. Здатність до організації наукових, соціологічних досліджень, статистичних спостережень та аналізу інформації про соціально-економічні явища і процеси.

СК 5. Здатність до управління фінансовими ресурсами на різних рівнях господарювання.

СК 7. Здатність використовувати економіко-математичний інструментарій для дослідження економічних процесів, розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних завдань в сфері економіки.

СК 8. Здатність до здійснення підприємницької діяльності.

СК 10. Здатність застосовувати отримані знання та набуті навички в практичній діяльності.

СК 11. Здатність підтримувати належний рівень економічних знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організаційно-правові засади функціонування, інструментарій фондового ринку

Тема 1. Становлення та сучасний стан біржового фондового ринку

Історія становлення біржового фондового ринку. Стан світового біржового фондового ринку. Біржовий фондовий ринок в Україні. Поняття фондового ринку та його класифікація.

Тема 2. Регулювання біржового фондового ринку

Загальна характеристика процесу регулювання біржового фондового ринку. Нормативно-правові акти, що регламентують роботу біржового фондового ринку в Україні та їх характеристика. Органи державного регулювання роботи біржового фондового ринку - ДКЦПФР. Саморегульвні організації та їх роль в регулюванні біржового фондового ринку.

Тема 3. Цінні папери - об'єкти торгів на біржовому фондовому ринку

Цінні папери як товар. Види цінних паперів та їх характеристика. Похідні фінансові інструменти та їх характеристика. Емісійна діяльність на фондовому ринку. Особливості розміщення цінних паперів за межами України.

Змістовий модуль 2. Учасники та організація торгів цінними паперами на фондовому ринку

Тема 4. Учасники біржового фондового ринку та їх характеристика

Види учасників біржового фондового ринку. Організатори торгівлі цінними паперами. Функції учасників біржового фондового ринку. Вимоги до учасників біржового фондового ринку. Ліцензування та сертифікація. Брокерська і дилерська діяльність на фондових біржах.

Тема 5. Організація торгів, види та виконання угод на фондових біржах

Біржові фондові угоди. Організація процесу торгів на фондовій біржі – торгівлі акціями, облігаціями, репо-угоди, ф'ючерси та опціони. Процедура лістингу в тому числі на закордонних торгових майданчиках.

Тема 6. Біржові фондові індекси

Поняття, характеристика та види фондових індексів. Основні фондові індекси в Україні. Основні функції фондових індексів. Індексні фючерси.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма								Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Організаційно-правові засади функціонування, інструментарій фондового ринку														
Тема 1. Становлення та сучасний стан біржового фондового ринку								19,5	0,5					19
Тема 2. Регулювання біржового фондового ринку								20						20
Тема 3. Цінні папери - об'єкти торгів на біржовому фондовому ринку								20,5	0,5					20
Разом за змістовим модулем 1								60	1					59
Змістовий модуль 2. Учасники та організація торгів цінними паперами на фондовому ринку														
Тема 4. Учасники біржового фондовому ринку та їх характеристика								19,5	0,5					19
Тема 5. Організація торгів, види та виконання угод на фондових біржах								20,5	0,5					20
Тема 6. Біржові фондові індекси								20						20
Разом за змістовим модулем 2								60	1					59
Усього годин								120	2					118

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення та сучасний стан біржового фондового ринку	0,5
2	Регулювання біржового фондового ринку	
3	Цінні папери - об'єкти торгів на біржовому фондовому ринку	0,5
4	Учасники біржового фондовому ринку та їх характеристика	0,5
5	Організація торгів, види та виконання угод на фондових біржах	0,5
6	Біржові фондові індекси	

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Фондова біржа ПФТС, історія створення, основні показники діяльності за останні три роки.
2. Фондовий індекс ПФТС, алгоритм розрахунку, динаміка індексу за останній рік.
3. Індекс Dow Jones, історія створення, динаміка за останні 2 роки.
4. Нью-Йоркська фондова біржа NYSE, історія створення, члени біржі, обсяги торгів за останні 2 роки.
5. Токійська фондова біржа, історія розвитку, алгоритм розрахунку індексу Nikkei, обсяги торгів за останні 2 роки.
6. Лондонська фондова біржа, історія створення, обсяги торгів за останні 2 роки.
7. Позабіржовий комп'ютерний ринок Nasdaq, історія створення, обсяги торгів за останні 2 роки.
8. Суть Internet-трейдинга на фондовому ринку України.
9. Інвестиційні фонди і компанії в Україні, особливості діяльності, законодавча база.
10. Гонконгська фондова біржа, обсяги торгів за останні 2 роки.
11. Поняття євробондів, їх емісія Україною.
12. Роль фондового ринку України в інвестиційній діяльності.
13. Спекулянти і інвестори, їх роль в інвестиціях.
14. Аналіз ринку акцій підприємств України за останні три роки.
15. Аналіз ринку облігацій України за останні три роки.
16. Закон України «Про інститути спільного інвестування», основні його положення.
17. Характеристика фондових бірж України, обсяги торгів за останні три роки, порівняльний аналіз їх діяльності.
18. Закон України «Про акціонерні товариства», основні змістові положення, особливості нової редакції.
19. Аналіз ринку колективних інвестицій фондового ринку України за останні три роки.
20. Роль НКЦПФР України в діяльності фондового ринку країни

Комплект тестів

1. Вставте пропущене поняття:

.....– це сукупність відносин із приводу випуску і обігу цінних паперів між його учасниками і на цій основі перерозподілу фінансових ресурсів в масштабі національної і світової економіки, окремих країн, регіонів і галузей, а також суб'єктів господарювання і населення.

2. Дайте відповідь на питання:

Що є причиною існування позабіржового фондового ринку?

3. Дайте відповідь на питання:

Обсяги торгів на позабіржовому чи біржовому ринку значно переважають?

4. Де виникла перша фондова біржа?:

1	Київ
2	Вашингтон
3	Амстердам

4	Одеса
---	-------

5. Які найбільші фондові біржі світу?:

1	Нью-Йоркська
2	Лондонська
3	Токійська
4	Франкфуртська

6. Скільки фондових бірж діє в Україні?:

1	1
2	3
3	7
4	5

7. Основною кризою 20 ст. була світова економічна криза коли масовий продаж цінних паперів на Нью-Йоркській фондовій біржі спричинив паніку серед інвесторів і призвів до банкрутства біржі та емітентів, чий цінні папери там продавалися. В які роки це відбулося?:

1	1970-1975 рр.
2	1929-1933 рр.
3	1980-1984 рр.
4	2015-2020 рр.

8. Вставте відповідність між функціями фондового ринку:

А. Загальноринкові	1. Комерційна (отримання прибутку)
	2. Інформаційна (інформування про стан ринку)
	3. Перерозподільча
Б. Специфічні	4. Накопичувальна
	5. Регулююча (встановлення “правил гри”)
	6. Цінова (формування цін)
	7. Страхування цінних і фінансових ризиків

9. Вставте відповідність між класифікацією основних видів фондових ринків та її критеріями:

А. За способом розміщення цінних паперів	1. Пряме звернення емітента до покупця
	2. Через інституціональних інвесторів
Б. За видом розміщення цінних паперів	3. повна фондова біржа
	4. Первинний
	5. Вторинний
В. За місцем операцій з цінними паперами	6. позасписковий біржовий ринок
	7. торгівля “з прилавка”
	8. “третій ярус”

10. Вставте відповідність між класифікацією основних видів фондових ринків та її критеріями:

А. За економічною природою цінних паперів	1. Ринок державних позик
	2. Ринок муніципальних позик
Б. За суб'єктами випуску цінних паперів	3. Ринок цінних паперів з установленим строком обігу
	4. Ринок цінних паперів без установленого строку обігу
	5. Ринок цінних паперів підприємств і організацій
В. За терміном обігу цінних паперів	6. Ринок похідних цінних паперів
	7. Ринок пайових цінних паперів

11. Вставте відповідність між класифікацією основних видів фондових ринків та її критеріями:

А. За механізмом виплати доходу	1. Місцевий
	2. Національний
Б. За територією обігу цінних паперів	3. Ринок цінних паперів з фіксованим доходом
	4. Ринок цінних паперів зі змінним доходом
	5. міжнародний
В. За поведінкою суб'єктів ринку	6. "Ведмежий"
	7. "Бичачий"

12. Основними факторами впливу на фондовий ринок є:

1	рівень прибутковості сфери застосування капіталу
2	умови оподаткування в сфері застосування капіталу
3	рівень ризику втрати капіталу
4	рівень ризику недоодержання очікуваного доходу
5	можливість швидкого входу та виходу з тієї чи іншої сфери діяльності
6	ступінь організації того чи іншого ринку

13. Загалом можна виділити дві основні моделі регулювання фондового ринку. Перша передбачає визначальні функції держави (Франція), друга – передає всі повноваження недержавним самоврядним організаціям (Великобританія). Дайте відповідь на питання:

Яка з них переважає в світі?

14. Фондова біржа допускає до торгів лише ті цінні папери, які мають наступні ознаки:

1	Вільна купівля-продаж без будь-яких обмежень з боку емітента
2	Надійність емітента, його беззбиткова діяльність
3	Значний розмір емітента та великі обсяги його цінних паперів, що перебувають в обігу

15. Відповідно до Закону України "Про цінні папери і фондову біржу" до цінних паперів в Україні відносять:

1	акції
2	облігації внутрішніх та зовнішніх державних позик
3	облігації місцевих позик
4	облігації підприємств
5	казначейські зобов'язання держави
6	ощадні сертифікати
7	інвестиційні сертифікати
8	векселі
9	приватизаційні папери

16. Вставте пропущене поняття:

..... – це інструменти, механізм випуску й обігу яких пов'язаний з купівлею-продажем певних фінансових чи матеріальних активів. Їх можна також визначити як контракти, що укладаються з метою перерозподілу фінансових ризиків і передбачають фіксацію всіх умов майбутньої операції.

17. Основними похідними фінансовими інструментами є:

1	акції
---	-------

2	форвардні контракти
3	ф'ючерсні контракти
4	опціони
5	свопи

18. Дайте відповідь на питання:

Чи виконується переважна більшість угод із похідними фінансовими інструментами?

19. Вставте пропущене поняття:

..... – це встановлена в законодавчому порядку послідовність дій з випуску і розміщення цінних паперів.

20. Вставте відповідність між учасниками фондового ринку та їх групами:

1. Емітенти	А. Особи, що здійснюють операції від імені емітентів та інвесторів, які рідко виходять на фондовий ринок самостійно.
2. Інвестори	Б. Фондові біржі, депозитарії, банки, страхові компанії
3. Посередники	В. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, саморегульвні організації професійних учасників фондового ринку, інші державні інституції, що мають відношення до цінних паперів.
4. Організації, що обслуговують фондовий ринок	Г. Фізичні або юридичні особи, що придбають цінні папери від свого імені і за свій рахунок.
5. Органи регулювання і контролю	Д. Вони випускають цінні папери та несуть зобов'язання за них.

21. Вставте пропущене поняття:

..... – юридичні особи, які на підставі ліцензії, виданої Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, провадять на фондовому ринку професійну діяльність, види якої визначені законами України.

22. Професійна діяльність з торгівлі цінними паперами включає:

1	брокерську діяльність
2	дилерську діяльність
3	андеррайтинг
4	діяльність з управління цінними паперами

23. Вставте пропущене поняття:

..... – це діяльність щодо укладення угод з цінними паперами на основі угод комісії або доручення.

24. Вставте відповідність між способами організації торгівлі на фондовій біржі:

1. Шляхом задоволення зустрічних замовлень	А. Метою комп'ютерної системи є забезпечення укладення максимальної кількості угод. Тому спершу виконуються заявки, де не вказана конкретна ціна покупки чи продажу та заявки де ціна продажу нижча за середньоринкову, а ціна покупки вища. Комп'ютерна система співставляє такі позиції самостійно і угода вважається укладеною. Якщо на якусь одну заявку може претендувати декілька зустрічних, то система обирає із них найбільш оптимальну з точки зору роботи фондового ринку.
2. Шляхом аукціону "з голосу"	Б. Замовлення продавців виставляються на торги, де відбувається аукціон серед покупців.

3. Шляхом комп'ютерних торгів	В. Всі замовлення, винесені на торги перевіряються на предмет співпадання зустрічних. Якщо параметри замовлення на купівлю співпадутъ із параметрами замовлення на продаж, то угода укладається автоматично, без участі замовлень безпосередньо в торгах.
-------------------------------	---

25. Вставте пропущене поняття:

.....– це середні або середньозважені показники курсів цінних паперів, як правило, акцій, що дають найкомпактнішу картину про стан і динаміку фондового ринку.

8. Методи навчання.

При викладанні дисципліни передбачено застосування активних і інтерактивних методів навчання – проблемних та міні-лекцій, семінарів у активній формі, розгляд кейсів. Види навчальних технологій, які використовуються для активізації процесу навчання наведено в таблиці.

Таблиця

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Методики активізації процесу навчання
Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, яке відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді
Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних управлінських ситуацій.

9. Форми контролю.

За місцем, яке посідає контроль у процесі вивчення “Біржовий фондовий ринок” можна виділити поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;
- виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;
- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю – допомогти студентам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати усі навчальні предмети.

Рубіжний (модульний) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Його завдання – сигналізувати про стан процесу навчання студентів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання.

Підсумковий контроль являє собою іспит студентів з метою оцінки їх знань і навиків з дисципліни “Біржовий фондовий ринок”.

Основна мета іспиту – встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Кириченко А. В. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Біржовий фондовий ринок». Київ.: 2020.
2. Кириченко А. В. Електронний навчальний курс «Біржовий фондовий ринок» URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3339>

12. Рекомендована література

Основна

1. Біржовий фондовий ринок : посібник для підготовки фахівців галузі знань 0305 "Економіка і підприємництво" денної та заочної форм навчання у вищих навчальних закладах освіти II-IV рівнів акредитації. М. О. Солодкий; Національний університет біоресурсів і природокористування України. К. : ЦП "Компринт", 2013. 105 с.

Допоміжна

1. Черкасова С.В. Ринок цінних паперів і фондова біржа: Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Львів: Видавництво ЛКА, 2015. 168 с.
2. Про затвердження Положення про об'єднання професійних учасників фондового ринку: Рішення НКЦПФР від 27.12.2012 № 1925.
3. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI.
4. Біржовий фондовий ринок в Україні: навч. посібник. Бурмака М. О, Бутенко Д. С., Долінський Л. Б. та ін. К.: АДС УМКЦентр, 2014. 412 с.
5. Фондовий ринок: підручник. В 2-х кн. Кн. 2. / За ред. В.Д. Базилевича. К., 2016. 686 с.
6. Поважний О. С. Цінні папери і фондовий ринок : навч. посіб. / О. С. Поважний, Н. С. Орлова, А. Л. Свечкіна. 2-ге вид., виправл. і допов. Львів : Магнолія 2006, 2012. 360 с.
7. Петухова О. М. Інвестування. навч. посіб. / О. М. Петухова. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 336 с.
8. Сохацька О., Фундаментальний та технічний аналіз цін товарних та фінансових ринків / Роговська-Іщук І., Вінницький С. К.: Кондор, 2012. 305 с.
9. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

13. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Бібліотека ОНАХТ URL: <https://library.onaft.edu.ua>
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
4. Офіційний сайт – законодавча база «Ліга». URL: www.liga.com.ua

5. Веб-сторінка Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>
6. Веб-сторінка Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.gov.ua>
7. Веб-сторінка НКЦПФР URL www.smida.gov.ua
8. Веб-сторінка НКЦПФР URL: <https://www.ssmsc.gov.ua>
9. Веб-сторінка Міністерства агропромислової політики України. URL:
<http://www.minagro.kiev.ua>
10. Веб-сторінка Державного комітету статистики України. URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua>